

Uzaktan Eğitim Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonellik Tutumları ve Mesleki Yetkinliklerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Professional Attitudes and Competence of Nursing Students During the Period of Distance Education

Yıldız Denat¹, Muazzez Şahbaz²

SHYD 2022;9(2):190-199
doi:10.54304/SHYD.2022.66933

Cite as: Denat Y, Şahbaz M. Uzaktan eğitim sürecinde hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumları ve mesleki yetkinliklerinin değerlendirilmesi. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2022;9(2):190-199.

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, uzaktan eğitim sürecinde hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumlarını ve mesleki yetkinliklerini değerlendirmektir.

Yöntem: Analitik kesitsel türdeki bu çalışmanın örneklemini Türkiye'nin batısındaki bir hemşirelik fakültesinin üçüncü ve dördüncü sınıfında eğitim gören 233 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, "Bilgi Formu, Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği ve Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği" ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin hemşirelik öğrencileri yetkinlik ölçeği toplam puanının $272,60 \pm 31,32$ ve profesyonellik tutum ölçeği toplam puanının $52,67 \pm 16,54$ olduğu saptanmıştır. Profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi ve işbirliği alt boyutu ile hemşirelik öğrencileri yetkinlik ölçeğinin klinik biyomedikal bilim alt boyutu arasında, profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi alt boyutu ile yetkinlik ölçeğinin eleştirel düşünme ve akıl yürütme alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p > .05$). Öğrencilerin profesyonellik tutum ölçeği ile hemşirelik öğrencileri yetkinlik ölçeği puan ortalamaları ve diğer alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı olumsuz yönde çok zayıf ve zayıf ilişki saptanmıştır ($p < .001$).

Sonuç: Çalışma sonucunda uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin mesleki yetkinliklerini etkilemediği belirlenirken, profesyonel tutumlarının gelişimini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin profesyonel tutumlarının gelişimi adına hemşirelik eğitiminin tamamen uzaktan eğitim ile yürütülmemesi, diğer eğitim yaklaşımlarının (hibrit vb.) öğrencilerin mesleki yetkinlik ve profesyonel tutumlara etkisinin değerlendirilmesi önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, hemşirelik eğitimi, mesleki yetkinlik, profesyonel tutum.

Received / Geliş:
05.11.2021

Accepted / Kabul:
05.07.2022

Published Online / Online Yayın:
25.08.2022

Corresponding author /
Sorumlu yazar:

Muazzez Şahbaz

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik
Esasları Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye
✉ muazzez_sahbaz@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-2182-9371

Y. Denat 0000-0001-9633-8951
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik
Esasları Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

Abstract

Aim: This study aimed to evaluate the professional attitudes and competence of nursing students during the period of distance education.

Method: This is a cross-sectional analytic study. The study sample consisted of 233 students studying in the 3rd and 4th years of a Nursing Faculty in western Turkey. Data were collected with the Information Form, the Professional Attitudes Scale towards Student Nurses, and the Nursing Students Competence Scale.

Results: It was computed that the students' Nursing Students Competence Scale total score was at 272.60 ± 31.32 , and the Professional Attitudes Scale total score was at 52.67 ± 16.54 . There was no correlation between the autonomy factor of the Professional Attitudes Scale and the Critical Thinking and Reasoning subfactors of the Student Nurse Competence Scale ($p > .05$), nor was there a correlation between the autonomy factor of the Professional Attitudes Scale and the cooperation factor of the Student Nurse Competence Scale and the Clinical Biomedicine subfactor. There was a statistically significant inverse correlation between the mean scores of the Professional Attitudes Scale and the Student Nurse Competence Scale and their other subfactors ($p < .001$).

Conclusion: As a result of the study, it was determined that while the distance education process did not affect the students' professional competence, it negatively affected the development of their professional attitudes. In line with the results, it can be suggested that nursing education should not be carried out entirely with distance education for the purpose of developing the professional attitudes of the students. It can also be suggested that the effects of other education methods (hybrid, etc.) on the professional competence and attitudes of the students should be evaluated.

Keywords: Distance education, nursing education, professional competence, professional attitudes.

Extended Abstract

Aim: Distance learning is a teaching method that has been talked about for many years and is used in some specialties and training courses. Nursing education has been provided by this method since March 2020 in Turkey due to the Covid-19 pandemic in Turkey and worldwide. It is necessary to examine how this distance learning practice affects students' professional attitudes and competence and make necessary arrangements. This analytical cross-sectional study aims to gauge the professional attitudes and competence of nursing juniors and seniors in the distance learning process.

Method: The research was performed between March 2021 and June 2021 on 3rd and 4th year students studying with distance learning during the prolonged Covid 19 pandemic in a Nursing Faculty in the west of Turkey. This research's overall population comprised a total of 572 students, 275 junior students, and 297 senior students in a Nursing Faculty in western Turkey. In the study, the minimum sample size was computed with the "G.Power-3.1.9.2" program before data collection. Accordingly, when the study effect size is .50 (medium), the alpha value is .05, and the power is .80, the minimum sample size is determined as 128. In the study, it was aimed to reach the entire universe by not choosing a sample. Since the study aims to assess students' professional attitudes and competencies during distance learning, 3rd and 4th year students, who are closer to graduation, were included in the assessment of professional attitudes and competencies rather than 1st and 2nd year students. The research was finalised with the cooperation of a total of 233 students who volunteered to cooperate in the research and completed the online questionnaire completely. The population representation rate of the research was calculated to be 40.8%.

The study data were gathered with the Information Form, the Professional Attitudes Scale towards Student Nurses, and the Nursing Students Competence Scale. In the research, first of all, a preliminary application was made to determine the functionality of the data collection forms. For the pre-application, forms were completed by 10 students (who were in their final year of nursing studies at another college) who were not included in the sample. Data were collected via an online survey. At the beginning of the questionnaire, information about the study was given, and a consent button was placed. Students who gave consent were able to access the data collection forms. This consent was evaluated as the student's verbal consent to participate in the study. The data were evaluated in the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 22 package program. A normality test (Kolmogorov. Smirnov test) was performed to evaluate the data, and it was found that the data were not normally distributed ($p < .05$). Frequency, percentage, mean and standard deviations of the data were calculated and Spearman correlation test was performed. The results were assessed at the 95% confidence interval, at the $p < .05$ significance level.

Results: The mean age of the students cooperating in the research was 21.88 ± 1.18 ; 81.1% were female; 90.1% were in high school, 23% were the vocational school health graduates; 70.8% were 4th year, 29.2% were 3rd-year students. 85.8% of the students stated that they were satisfied with being a nursing student, 34% stated that they preferred it solely

on their own will, and 20.6% stated that they preferred the nursing department because of the ease of finding a job. It was determined that 52.8% of the students did not participate in any scientific activity related to nursing (course, congress, research, etc.), while 47.2% participated in some scientific activity related to nursing (course, congress, research, etc.). It was also determined that 74.7% of the students did not participate in any social activities related to nursing (public education, working in non-governmental organizations and voluntary organizations, etc.). 58.8% did not follow a scientific journal related to nursing, while 41.2% followed a scientific journal related to nursing. 83.7% of students stated that they were not satisfied with nursing education through distance learning during the Covid 19 pandemic. 51.5% of them stated that they would prefer to pursue in-person nursing education if they had the opportunity, and 43.8% of them stated that they would prefer to pursue mixed distance and in-person education. 68.2% stated that distance education during the prolonged Covid-19 pandemic deteriorated their professional development, and 22.3% declared that it affected their professional development moderately, whereas 9.4% said that it had a good effect on their professional development.

It was computed that the students' Nursing Students Competence Scale total score was at 272.60 ± 31.32 , and the Professional Attitudes Scale total score was 52.67 ± 16.54 . There was no statistically significant relationship between the Autonomy and Cooperation factors of the students' Professional Attitudes Scale and the Clinical Biomedical Science sub-factor of the Nursing Students' Competence Scale; between the Autonomy factor of the Professional Attitudes Scale and the Critical Thinking and Reasoning sub-factors of the Nursing Students' Competence Scale ($p > 0.05$). A statistically significant, very weak, and weak correlation in the negative direction was observed between the mean scores of the Professional Attitudes Scale and the Nursing Students' Competence Scale as well as the other sub-factors ($p < 0.05$).

Conclusion: As a result of this study, it was determined that while the distance learning process had no impact on the students' professional competence, it had a negative impact on the development of their professional attitudes, particularly the development of attitudes that form the basis of their professional existence, such as autonomy. In light of the findings, it can be concluded that face-to-face clinical teaching in nursing education has a significant impact on the development of basic professional competence and attitudes; consequently, nursing education should not be conducted solely through distance education, and the effects of other educational approaches (hybrid, etc.) on students' professional competence and attitudes should be evaluated.

Giriş

Hemşirelik, değişen ve gelişen sağlık gereksinimlerini karşılamada bilgiye dayalı, dinamik ve yetkinlik temelli bir meslektir. Bu nedenle profesyonel bir hemşirenin bütün rollerini etik ve yetkin bir şekilde yerine getirmesi beklenmektedir (Nehir, Vanaki, Mokhtari ve Khademolhosseini, 2016; Ülker ve Korkmaz, 2018). Yetkinlik, bireylerin iş yerindeki rolleri ve üstlendikleri sorumluluklarının oldukça büyük bir kısmını etkileyen eğitim aracılığı ile geliştirilebilen, performans ile ilgili, belirli standartlar ile ölçülebilir çeşitli bilgi ve beceriler ile bireysel birtakım özelliklerin bir araya gelmesidir (Çiftçi ve Öztürk, 2013; Valloze, 2009). Hemşirelikte yetkinlik ise bakımı etkili ve güvenli uygulamada gerekli olan bilgi ve beceriler ile yetenek ve yargıyı birleştirme, çeşitli koşullarda istendik sonuçlar ile görevini en iyi gerçekleştirebilme yeteneğidir (Kajander-Unkuri ve ark., 2014). Yetkinlik meslekteki deneyim, meslekteki pozisyon ve mesleki eğitim düzeyi arttığı sürece gelişmekte, hemşirelerin çalışma alanları, profesyonel yaklaşım becerileri, mesleki yönden gelişim ve özellikle beceri kazanmaya ilişkin isteklilikleri yetkinliği etkilemektedir (Kim, Han, Kwak ve Kim, 2015; Santos, Camelo, Santos, Leal ve Silva, 2016). Yapılan pek çok çalışmada yetkin bir hemşirede bulunması gereken temel nitelikler; bütüncül bir bakış açısı, etkili bakım verme, etkin klinik kararlar verme, eleştirel düşünme ve sorun çözme odaklı yaklaşım, profesyonel sorumluluk bilinci, kanıta dayalı bilgi ve beceri ile duyarlı tutum ve temel değerleri bütünleştirme ve işlevsel bir yeterliliğe sahip olma olarak belirtilmiştir (Bahreini, Shahamat, Hayatdavoudi ve Mirzaei, 2011; Kajander-Unkuri ve ark., 2014; Nehir ve ark., 2016; Nobahar, 2016).

Hemşirelikte yetkinlik kadar önemli bir diğer kavram profesyonelliktir. Profesyonellik, kişinin dürüstlük, saygı, vicdan gibi olumlu kişisel özelliklerini temel alan hemşirelik mesleğine özgü bilgi, farkındalık, otonomi, ekip anlayışı gibi mesleki kimliğe ilişkin gerekli bazı temel değerlerin özümsemişi ve tüm bunların kişinin davranışlarında görülebilir olduğu bir süreçtir (Cerit, 2010). Temel olarak profesyonelliğin özellikleri; kaliteli ve nitelikli eğitim, kanıt temelli bilgi birikimi, teoriyi uygulamada kullanma, toplumsal değerlerin farkında olma, etik değerleri benimseme ve uygulama, kritik konulara odaklanma, mesleki bir örgütün varlığı ve otonomidir (Miller, Adams ve Beck, 1993). Bu boyutlar açısından incelendiğinde yetkinlik ve profesyonellik birbirini tamamlayıcı özelliğe sahip iki temel kavram olup bir hemşirenin temel nitelikleri arasındadır.

Hemşirelerin kaliteli bakım uygulayabilmesi için mesleğe yönelik temel bilgi birikimine, profesyonel davranışlara sahip olması ve bu davranışları uygulaması (Adıgüzel, Tanrıverdi ve Sönmez Özkan, 2011), bunları yerine getirirken de etik değerlere sahip ve yetkin olması gerekmektedir (Nehir ve ark., 2016). Hemşirelikte yetkinlik ve profesyonellik eğitim

sürecinde şekillenmekte, eğitim düzeyi arttıkça gelişmektedir (Karadaş, Kaynak, Duran ve Ergün, 2018; Kim ve ark., 2015; Miller ve ark., 1993; Santos ve ark., 2016; Taşkıran, Çevik Akyıl, Kahraman Erdem ve Çitlik Sarıtaş, 2020). Bu açıdan bakıldığında hemşirelik eğitimi, temelde yetkin ve profesyonel meslek üyeleri yetiştirmeye odaklanmaktadır (Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı [HUÇEP] 2014; Kajander-Unkuri ve ark., 2014; Karadaş ve ark., 2018; Takase ve Teraoka, 2011; Taşkıran ve ark., 2020). Bu süreçte öğrencilerin temel yetkinlik özellikleri ile (Lin, Wu, Hsiao, Han ve Hung, 2017; Takase ve Teraoka, 2011) profesyonellik tutumlarının değerlendirilmesi önemlidir (Karadağ, Hisar, Çelik ve Baykara, 2016; Zhang ve Petrini, 2008). Hemşirelik eğitiminde yetkinliğin (Lin ve ark., 2017) ve profesyonel tutumların (Ak, Cerit, Dikmen ve Erol, 2018; Dikmen, Erol ve Başaran, 2016; Karadağ ve ark., 2016; Zhang ve Petrini, 2008;) incelenmesi, mesleki gelişimi sağlamada önemli bir adımdır. Bu inceleme ve değerlendirmeler aynı zamanda hemşirelik eğitimi veren kurumların öğrenim amaçları ve çıktılarına ulaşma düzeylerini değerlendirme de yol gösterici olmaktadır (Lin ve ark., 2017). Ayrıca öğrencilerin yetkinliklerinin ve profesyonel tutumlarının incelenmesi öğrencinin eğitim sürecinde daha bilinçli hareket etmesine, eğitim sürecini tamamladığında sahip olacağı yetkinliklerin farkında olmasına ve bu doğrultuda öğretim sürecinde ders seçme, ders dışı etkinliklere katılma gibi uygulamalarını bilinçli yürütmesine olanak sağlamaktadır (Ak ve ark., 2018; Dikmen ve ark., 2016; Karadağ ve ark., 2016; Zhang ve Petrini, 2008). Hemşire eğitimciler için yetkinliğin değerlendirilmesi; öğrencilerin yetkinlik düzeylerinin tanımlanmasına ve geliştirilmesi gereken yönlerin desteklenmesine, hemşirelik müfredatının değerlendirilmesine, ilgili düzenlemelerin gerçekleştirilmesine ve klinik oryantasyonun sağlanmasına olanak sağlamaktadır (Kajander-Unkuri ve ark., 2014).

Hemşirelik öğrencilerinin yetkinliklerine ilişkin 2004-2015 yılları arasında yapılan 20 çalışmanın incelendiği bir sistematik gözden geçirme çalışmasında, öğrencilerin belirlenen yedi alanda yeterli kabul edilebilir eğitim ve klinik yetkinliklerinin olmadığı saptanmıştır (Nehrir ve ark., 2016). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik ve profesyonelliğe ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmalarda ise öğrencilerin profesyonellik düzeylerinin (Karadağ ve ark., 2016) ve profesyonel tutum düzeylerinin yüksek olduğu (Ak ve ark., 2018), bazı çalışmalarda orta düzeyde (Dikmen ve ark., 2016), bazılarında ise düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Zhang ve Petrini, 2008). Yapılan çalışmaların tümü yüz yüze eğitimin verildiği süreçlerde yapılan değerlendirmeler olup uzaktan eğitim sürecinde hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumları ve kendi yetkinliklerini değerlendirdikleri çalışmalara rastlanmamıştır. Uzaktan eğitim uzun yıllardır konuşulan bazı bölüm ve eğitimlerde kullanılan bir yöntem olup ülkemizde ve tüm dünyada görülen COVID-19 küresel salgını nedeniyle Türkiye’de 2020 Mart ayından bu yana hemşirelik eğitimi de uzaktan eğitim yöntemiyle verilmektedir. Özellikle bu uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin profesyonellik tutumlarını ve mesleki yetkinliklerini nasıl etkilediğini incelemek ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılmasına katkıda bulunmak amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Türü: Bu araştırma, uzaktan eğitim sürecinde hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumları ve mesleki yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla, analitik-kesitsel tasarımda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Soruları: Çalışmada;

- Hemşirelik öğrencilerinin yetkinlik düzeyleri nasıldır?
- Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutum düzeyleri nasıldır?
- Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve yetkinlikleri arasında ilişki var mıdır? sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma, Türkiye’nin batısındaki bir hemşirelik fakültesinde COVID 19 küresel salgını sürecinde uzaktan eğitim ile öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinde Mart 2021 – Haziran 2021 tarih aralığında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Bu araştırmanın evrenini; Türkiye’nin batısındaki bir hemşirelik fakültesinin üçüncü sınıfında eğitim gören 275 ve dördüncü sınıfında eğitim gören 297 öğrenci olmak üzere toplam 572 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada “G.Power-3.1.9.2” programı ile minimum örneklem hacmi veri toplama öncesinde hesaplanmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın etki büyüklüğü ,50 (orta); alfa değeri ,05 ve güç ,80 olarak alındığında minimum örneklem sayısı 128 olarak belirlenmiştir (Cohen, 1988). Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tümüne ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmada uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin profesyonellik tutumları ile mesleki yetkinlikleri değerlendirileceğinden, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerin profesyonellik tutumları ve mesleki yetkinliklerinin değerlendirmesi açısından henüz eğitimin başlangıç sürecinde olmaları nedeniyle mezuniyete daha yakın durumdaki üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri örnekleme alınmıştır.

Araştırma, araştırmaya katılmaya gönüllü ve çevrim içi anket formunu tam olarak tamamlayan toplam 233 öğrencinin katılımı ile tamamlanmıştır. Araştırmanın evreni temsil oranı %40,8 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veriler, “Bilgi Formu, Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği (ÖHYPTÖ) ve Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği (HÖYÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

Bilgi Formu: Literatür doğrultusunda düzenlenen (Ak ve ark., 2018; Çelik ve Erdem, 2019; Hisar, Karadağ, ve Kan, 2010; Karadağ ve ark., 2016; Ülker ve Korkmaz, 2018) bu formda, öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri, hemşirelik bölümünden memnuniyet durumları, hemşirelik eğitimi isteyerek seçme, bilimsel-akademik etkinliklere katılma, süreli yayınları izleme, hemşirelikle ilgili toplumsal etkinliklere katılma durumları ile uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini içeren toplam 12 soru bulunmaktadır.

Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeği: Bu ölçek Hisar ve ark. (2010) tarafından hemşirelik bölümünde eğitim alan öğrencilerde profesyonellik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek sekiz alt boyut ve 28 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar: “bilimsel bilgi yükünün artırılmasına katkıda bulunma (1, 2, 3, 4, 5, 6. maddeler)”, “otonomi (7, 8, 9. maddeler)”, “işbirliği (10, 11, 12, 13, 14. maddeler)” “yeterlilik, sürekli eğitim (15, 16, 17. maddeler)”, “mesleki örgütlere katılma ve mesleki gelişim (18, 19, 20. maddeler)”, “komitelerde çalışma (21, 22. maddeler)”, “toplumsal hizmet (23, 24, 25. maddeler)” ve “etik kodlar ve teori (26, 27 28. maddeler)” şeklindedir. Ölçek, beşli Likert şeklinde değerlendirilmekte olup sadece iş birliği alt boyutundaki maddeler ters puanlanmakta ve ölçekten alınabilecek puan aralığı 28-140 olmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanının yüksek olması profesyonel tutumların iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam Cronbach alfası ,90 (Hisar ve ark., 2010) iken bu araştırmada Cronbach alfa ,93 bulunmuştur.

Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği: Hsu ve Hsieh tarafından (2013) geliştirilen, Türkçe uyarılama çalışması Ülker ve Korkmaz (2018) tarafından yapılan ölçek, 43 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yedili Likert tipte yanıt seçeneklerine sahip olup klinik biyomedikal bilim (1,2,3,4,5. maddeler), genel klinik beceriler (6, 7, 8, 9, 10, 11, 12. maddeler), eleştirel düşünme ve akıl yürütme (13, 14, 15, 16. maddeler), bakım (17, 18, 19, 20, 21, 22. maddeler), etik ve sorumluluk (23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37. maddeler) ve yaşam boyu öğrenme (38, 39, 40, 41, 42, 43. maddeler) olmak üzere altı alt boyutu içermektedir. Ölçeğin toplam puanı 43-301 puan arasında değişmektedir. Puanının yüksek olması öğrenci yetkinliğinin iyi düzeyde olduğunu, düşük olması yetkinliğinin iyi düzeyde olmadığını belirtmektedir. Özgün ölçeğin Cronbach alphası ,91-98 arasında olup bu çalışmada Cronbach alfa ,98 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırmada öncelikle veri toplama formlarının işlerliğini saptamak amacıyla ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama için örneklem dışında kalan 10 öğrenciye (başka bir üniversitede hemşirelik fakültesi son sınıfta öğrenim gören) formlar doldurtulmuş ve daha sonra formlarda gerekli düzenlemeler yapılarak veri toplama formuna son hali verilmiştir. Veriler çevrim içi anket yoluyla toplanmıştır. Anket formunun başında çalışma ile ilgili bilgi verilerek bir onam butonu yerleştirilmiştir. Onam veren öğrenciler veri toplama formlarına ulaşabilmiştir. Bu onam öğrencinin çalışmaya katılmak için sözlü onam vermesi olarak değerlendirilmiştir. Veri toplama formlarını doldurma süresi ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) for Windows 22 paket programında analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde normallik testi (Kolmogorov- Smirnov test) yapılmış ve verilerin normal dağılımadığı saptanmıştır ($p < .05$). Verilerin frekans, yüzde, ortalama, standart sapmaları alınmış ve Spearman Korelasyon Testi yapılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p < .05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmada, bir kamu üniversitesi hemşirelik fakültesi girişimsel olmayan araştırmalar etik kurulundan araştırmanın yürütülmesi için onay (Protokol No: 2021/232), veri toplamak için ilgili kurumdan araştırma izni alınmıştır. ÖHYPTÖ ve HÖYÖ ölçeklerinin kullanım izinleri yazarlardan alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden sözel onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Bu araştırma bulguları sadece çalışmanın yürütüldüğü kurumdaki öğrencilerle sınırlı olduğundan, ülkemizdeki tüm hemşirelik eğitimi alan öğrencilere genellenemez. Araştırmada verileri çevrim içi ortamda toplanmış, her bir öğrenciye veri toplama formları en fazla üç kez gönderilmiştir. Çevrim içi veri toplama formlarına geri dönüşün sınırlı olması nedeniyle, araştırmada örneklemin evreni yansıtmaya oranı %40.8 ile sınırlı kalmıştır. Araştırma sonuçları kullanılan ölçeklerle sınırlıdır ve öğrencilerin öz bildirimlerine dayanmaktadır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $21,88 \pm 1,18$ olup %81,1'inin kadın, %90,1'inin lise, %23'ünün sağlık meslek lisesi mezunu, %70,8'inin dördüncü sınıf, %29,2'sinin üçüncü sınıf öğrencisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %85,8'i hemşirelik bölümü öğrencisi olmaktan memnun olduğunu, %34'ü sadece kendi isteğiyle, %20,6'sı iş bulma kolaylığı nedeniyle hemşirelik bölümünü tercih ettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %52,8'inin hemşirelikle ilgili herhangi bir bilimsel etkinliğe (kurs, kongre, araştırma vb.) katılmadığı, %47,2'sinin ise hemşirelikle ilgili bilimsel bir etkinliğe (kurs, kongre, araştırma vb.) katıldığı saptanmıştır. Öğrencilerin %74,7'sinin hemşirelikle ilgili herhangi bir toplumsal etkinliğe (halk eğitimi, sivil toplum örgütlerinde ve gönüllü kuruluşlarda çalışma vb.) katılmadığı, %58,8'inin hemşirelikle ilgili bilimsel bir dergiyi izlemediği, %41,2'sinin hemşirelikle ilgili bilimsel bir dergiyi izlemediği belirlenmiştir. Öğrencilerin %83,7'si COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik eğitimini uzaktan eğitim ile almaktan memnun olmadıklarını, %51,5'i seçme şansı olsa hemşirelik eğitiminde yüz yüze eğitimi, %43,8'i ise uzaktan ve yüz yüze hibrit bir eğitimi istediğini bildirmiştir. Öğrencilerin %68,2'si COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimin mesleki gelişimlerini kötü, %22,3'ü orta, %9,4'ü ise iyi yönde etkilediğini belirtmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği alt boyutların puan ortalamalarının dağılımı (N:233)

Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği ve Alt Faktörleri	Ort.	SS
Klinik Biyomedikal Bilim	5,91	0,93
Genel Klinik Beceriler	6,27	0,87
Eleştirel Düşünme ve Akıl Yürütme	6,12	0,92
Bakım	6,39	0,83
Etik ve Sorumluluk	6,55	0,72
Yaşam Boyu Öğrenme	6,32	0,82

Öğrencilerin HÖYÖ toplam puanının $272,60 \pm 31,32$ olduğu saptanırken, ölçeğin alt boyut puan ortalamaları Tablo 1' de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Profesyonellik Tutum Ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımı (N:233)

Profesyonellik Tutum Ölçeği ve Alt Faktörleri	Ort.	SS
Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılmasına Katkıda Bulunma	1,96	0,81
Otonomi	1,26	0,56
İşbirliği	2,52	1,06
Yeterlilik, Sürekli Eğitim	1,57	0,83
Mesleki Örgütlere Katılma ve Mesleki Gelişim	1,78	0,83
Komitelerde Çalışma	3,88	1,85
Toplumsal Hizmet	1,73	0,83
Etik Kodlar ve Teori	1,75	0,74

Öğrencilerin profesyonellik tutum ölçeği toplam puanının $52,67 \pm 16,54$ olduğu saptanırken, ölçeğin alt boyut puan ortalamaları Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Profesyonellik Tutum Ölçeği ile Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişki (N: 233)

Profesyonellik Tutum Ölçeği	Hemşirelik Öğrencileri Yetkinlik Ölçeği						
	Klinik Biyomedikal Bilim	Genel Klinik Beceriler	Eleştirel Düşünme ve Akıl Yürütme	Bakım	Etik Sorumluluk	Yaşam Boyu Öğrenme	HÖYÖ Toplam
Bilimsel Bilgi Yükünün Artırılmasına Katkıda Bulunma	r=-,337 p=,000***	r=-,331 p=,000**	r=-,287 p=,000***	r=-,342 p=,000***	r=-,312 p=,000***	r=-,252 p=,000***	r=-,362 p=,000***
Otonomi	r=-,063 p=,339	r=-,146 p=,026*	r=-,106 p=,107	r=-,176 p=,007**	r=-,195 p=,003**	r=-,129 p=,049*	r=-,139 p=,034*
İşbirliği	r=-,094 p=,154	r=-,148 p=,023*	r=-,174 p=,008**	r=-,148 p=,024*	r=-,223 p=,001**	r=-,189 p=,004**	r=-,211 p=,001**
Yeterlilik, Sürekli Eğitim	r=-,191 p=,003**	r=-,208 p=,001**	r=-,210 p=,001**	r=-,171 p=,009**	r=-,186 p=,004**	r=-,232 p=,000***	r=-,219 p=,001**

*p < ,05; **p < ,01; ***p < ,001

Öğrencilerin profesyonellik tutum ölçek puan ortalamaları ile HÖYÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi ve iş birliği alt boyutlarıyla HÖYÖ'nün klinik biyomedikal bilim alt faktörü arasında, profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi alt boyutuyla HÖYÖ'nün eleştirel düşünme ve akıl yürütme alt boyutları arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır (p>,05). Öğrencilerin profesyonellik tutum ölçeği ile HÖYÖ puan ortalamaları ve diğer alt faktörleri arasında anlamlı olumsuz yönde çok zayıf ve zayıf bir ilişki saptanmıştır (p<,05) (Tablo 3).

Tartışma

COVID-19 salgını sürecinde, uzaktan eğitim ile öğrenimlerine devam eden hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumları ve mesleki yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin çoğunun bu süreçte hemşirelik eğitimini uzaktan eğitim ile almaktan memnun olmadıkları, seçme olanakları olsa yarısının hemşirelik eğitiminde yüz yüze eğitimi, diğer yarıya yakınının ise uzaktan ve yüz yüze hibrit bir eğitimi istediği belirlenmiştir. Özkan, Taylan ve İlaslan (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğrenciler uzaktan eğitimi COVID-19 salgınına, eğitim yaşamlarında kısıtlılık nedeni olarak tanımlamışlardır. Öğrenciler uzaktan eğitimin sunduğu bazı olanakların farkında olmalarına karşın, klinik uygulama eksikliğini hemşirelik eğitimi açısından önemli bir eksiklik ve yetersizlik olarak tanımlamışlar ve klinik uygulama eksikliğinden dolayı kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Yapılan pek çok çalışmada da hemşirelik bölümü öğrencilerinin hemşirelik eğitimindeki derslerin uzaktan eğitimle verilemeyeceğini, uzaktan eğitim sürecinin öğrenme süreçlerini olumsuz etkilediğini, bu eğitim yönteminin yeterli olmadığını belirtilmiştir (Çelik Eren, Korkmaz, Öz Yıldırım ve Aydın Avcı, 2021; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Uzun, Aç ve Evram, 2020). Bu çalışma bulguları, bilimsel yazını destekler nitelikte olup hemşirelik öğrencileri, hemşireliğin uygulamaya dayalı bir meslek olması nedeniyle eğitimin tamamen uzaktan eğitim sistemi ile yürütülemeyeceğini, yüz yüze ya da hibrit bir eğitimle gerçekleştirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

COVID-19 salgını sürecinde tüm eğitim kurumlarında olduğu gibi hemşirelik eğitiminin de uzaktan eğitimle yürütülmesi, hemşirelik öğrencilerinde özellikle mesleki yetkinliğe ilişkin bazı kaygı ve endişelerin oluşmasına neden olmuştur. Bu süreçte yapılan çalışmalarda, hemşirelik bölümü öğrencileri uzaktan eğitimin mesleki gelişimlerini kötü yönde etkilediğini, okulu bitirdiklerinde mesleki yetkinliğe ulaşamayacakları endişesi taşıdıklarını, uzaktan eğitimin özellikle derslerin uygulama bölümünü güçleştirdiğini, uygulama eksikliğini mesleki beceri kazanımlarını olumsuz yönde etkilediğini bu durumun da özgüven eksikliğine ve yetersizlik duygusuna neden olduğunu belirtmişlerdir (Çelik ve ark., 2021; Kaya ve Işık, 2021). Bu çalışmada öğrencilerin HÖYÖ toplam puan ortalamalarının oldukça yüksek olduğu, ölçeğin alt faktörlerinden en düşük puan ortalamasının klinik biyomedikal bilim olup en yüksek puan ortalamasının ise etik ve sorumluluk alt boyutu olduğu saptanmıştır (Tablo1). Yüz yüze eğitim sürecindeki öğrencilerle yapılan pek çok çalışma sonucu, bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumlu olup yeterliliğe ilişkin en düşük puanın klinik biyomedikal bilim, en yüksek puan ortalamasının ise etik ve sorumluluk alt boyutta olduğu saptanmıştır (Çelik, Durmaz ve Karahan, 2020; Hsu ve Hsieh, 2013; Ülker ve Korkmaz, 2018). Bu sonuçlar uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin yetkinliklerinde olumsuz herhangi bir değişime neden olmadığını düşündürmektedir. Burada önemli ve dikkat çekilmesi gereken bir nokta örneklem gurubunda yer alan öğrencilerin dört yıllık eğitimin yaklaşık son bir- bir buçuk yılını uzaktan eğitimle almış olmalarıdır.

Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecindeki profesyonellik tutumları incelendiğinde ise öğrencilerin profesyonel tutumlarının oldukça düşük olduğu, ölçeğin alt boyutları açısından en yüksek tutumun komitelerde çalışma ve iş birliği alt boyutlarında, en düşük profesyonel tutumların ise otonomi, yeterlik ve sürekli eğitim alt boyutlarında olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Yüz yüze eğitim sürecinde hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik ve profesyonelliğe ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmalarda ise öğrencilerin profesyonellik düzeylerinin (Karadağ ve ark., 2016) ve profesyonel tutum düzeylerinin bir çalışmada yüksek iken (Ak ve ark., 2018), bir çalışmada orta düzeyde (Dikmen ve ark., 2016), bir diğer çalışmada ise düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Zhang ve Petrini, 2008). Profesyonel tutumların orta ve yüksek düzeyde olduğu çalışmalarda profesyonel tutumlardan özellikle otonomi ve yeterlik, sürekli eğitim etmenlerine ilişkin öğrenci tutumlarının yüksek olduğu, iş birliği ve bilimsel bilgi yükünün artırılmasına katkıda bulunma alt boyutuna ilişkin tutumların en düşük profesyonel tutumlar olduğu saptanmıştır. Bu çalışma sonucunda, uzaktan eğitim sürecinin hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumlarının gelişimini olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir. Özellikle başkalarından bağımsız kararlar almayı ve bu kararlarla uyumlu olarak bağımsız hareket etmeyi belirten otonomi (Oweis, 2005), en önemli mesleki özelliklerden biri olmaktadır (Karagözoğlu, 2009; Hisar ve Karadağ, 2010). Bilimsel yazında bir mesleğin üyesi bireylerin otonomi düzeyleri ne kadar yüksekse, o mesleğin otonomisinin de o kadar yüksek olduğu belirtilmektedir (Çelik ve Hisar, 2012; Hisar ve Karadağ, 2010). Bu nedenle henüz öğrencilik yıllarında öğrencilerin mesleki otonomilerinin geliştirilmesi eğitimin en önemli hedeflerinden biri olmaktadır. Özellikle uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin klinik öğretimden uzak kalmasının bu profesyonel tutumun gelişimini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin en yüksek profesyonel tutumlarının komitelerde çalışma ve iş birliği alt boyutlarında olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere ödev verme, uzaktan grup çalışmaları, komite toplantılarına katılım gibi etkinliklerin daha fazla yaptırılması ve genellikle bunların ders değerlendirmesi amacıyla da kullanılmasının bu sonucu etkilediği düşünülmektedir.

Hemşirelerin etkin bakım yapabilmesi için, mesleki bilgi ve profesyonel davranışa sahip olması (Adıgüzel ve ark., 2011), tüm bunları gerçekleştirirken de etik yaklaşım göstermesi ve yetkin olması gerekmektedir (Nehir ve ark., 2016). Hemşirelikte yetkinlik ve profesyonellik eğitim sürecinde şekillenmekte, eğitim düzeyi arttıkça gelişmektedir (Karadağ ve ark., 2018; Kim ve ark., 2015; Miller ve ark., 1993; Santos ve ark., 2016; Taşkıran ve ark., 2020). Bu açıdan ele alındığında hemşirelik eğitimi yetkin ve profesyonel bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (HUÇEP, 2014; Karadağ ve ark., 2018; Kajaner-Unkuri ve ark., 2014; Takase ve Teraoka, 2011; Taşkıran ve ark., 2020). Bu doğrultuda çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin profesyonellik tutum puan ortalamaları ile HÖYÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 3), profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi ve iş birliği alt boyutlarıyla HÖYÖ'nün klinik biyomedikal bilim alt boyutu arasında, profesyonellik tutum ölçeğinin otonomi alt boyutuyla HÖYÖ'nün eleştirel düşünme ve akıl yürütme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmazken; öğrencilerin profesyonellik tutum ölçeği ile HÖYÖ puan ortalamaları ve diğer alt boyutları arasında olumsuz yönde çok zayıf ve zayıf bir ilişki belirlenmiştir. Birbiri ile olumlu yönde bir ilişki içerisinde olması beklenen bu iki temel kavram arasında çok düşük düzeyde ve ters yönlü bir ilişki saptanması, COVID-19 salgını sürecinde, mesleki eğitimlerinin yaklaşık son bir buçuk-iki yılını uzaktan eğitimle gerçekleştiren öğrencilerin profesyonel tutum gelişimlerini olumsuz etkilediğini göstermiştir. Bu bağlamda, hemşirelik eğitiminde öğrencilerin temel mesleki tutumlarının ve yetkinliklerinin gelişiminde kuramsal kadar klinik ve saha uygulamalarının yerinin büyük olduğu belirtilebilir. Özellikle hemşirelik eğitiminin son yılında yoğun bir klinik eğitim sürecinden geçen öğrencilerin COVID-19 salgını sürecinde klinik eğitimden uzak kalmalarının bu sonuçlara neden olduğu düşünülmektedir. Çalışma sonuçları, hemşirelik eğitiminde temel bazı mesleki tutum ve davranışların kazanılmasında aktif ve yüz yüze klinik öğretimin yerinin yadsınmaz bir gerçek olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma sonucunda, uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin mesleki yetkinliklerini etkilemediği ve profesyonel tutumlarının gelişimini olumsuz yönde etkilediği, özellikle otonomi gibi mesleki varoluşun temelini oluşturan tutumların gelişiminin olumsuz yönde etkilendiği saptanmıştır. Bu doğrultuda, uzaktan eğitim alan öğrencilerin çalışma yaşamlarına başladıklarında uyum/oryantasyon süreçlerinde otonomiye yönelik girişimlerin artırılması, hemşirelik eğitiminin tamamen uzaktan eğitim ile yürütülmemesi, diğer eğitim yaklaşımlarının (hibrit vb.) öğrencilerin mesleki yetkinlik ve profesyonel tutumlara etkisinin değerlendirilmesi önerilebilir.

Etik Kurul Onayı: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 26.02.2021 - Karar No: 2021/232).

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır.

Ethics Committee Approval: Aydın Adnan Menderes University Faculty of Nursing Non-invasive Clinical Researches Ethics Committee approval was obtained (Date: 26.02.2021 - Number: 2021/232).

Conflict of Interest: Not declared.

Funding: None.

Informed Consent: Informed consent of the participants was obtained.

Kaynaklar

Adıgüzel, O., Tanrıverdi, H. & Sönmez Özkan, D. (2011). Mesleki profesyonellik ve bir meslek mensupları olarak hemşireler örneği. *Journal of Administrative Sciences*, 9(2), 235-259.

Ak, B., Cerit, B., Dikmen, Y. & Erol, F. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27(4), 232-242.

Bahreini, M., Shahamat, S., Hayatdavoudi, P. & Mirzaei, M. (2011). Comparison of the clinical competence of nurses working in two university hospitals in Iran. *Nursing & Health Sciences*, 13(3), 282-8. <https://doi.org/10.1111/j.1442-2018.2011.00611>

Cerit, B. (2010). *Hemşirelerin profesyonellik davranışları ile etik karar verebilme düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye. YOKTEZ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Inc. Publishers.

Çelik Eren, D., Korkmaz, M., Öz Yıldırım, Ö. & Aydın Avcı, İ. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutum ve memnuniyet düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(2), 246-254. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.862820>

Çelik, D. S. & Erdem, Y. (2019). Bir kamu üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonellik tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(2), 126-13.

Çelik, S. & Hisar, F. (2012). The Influence of the professionalism behaviours of nurses working in health institutions on job satisfaction. *International Journal of Nursing Practice*, 18(2), 180–187. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2012.02019.x>

Çelik, S., Durmaz, Y. & Karahan, E. (2020). İntörn hemşirelerin yetkinlik durumları ile bakım verici rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(7), 371-383. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2020.65807>

Çiftçi, M. & Öztürk, U. C. (2013). Yetkinlik bazlı personel seçme faaliyetleri ve Türkiye'deki büyük ölçekli işletmelerin iş gören seçme modeli tercihlerindeki eğilimler. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(25), 145-72.

Dikmen, Y., Erol, F. & Başaran, H. (2016). The variance of professional attitude in nursing students: The role of nursing education in this variance. *International Journal of Health Sciences and Research*, 6(7), 214-221.

Hisar, F. & Karadağ, A. (2010). Determining the professional behavior of nurse executives. *Intational Journal Nursing Practice*, 16(4), 335-341. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2010.01849.x>

Hisar, F., Karadağ, A. & Kan, A. (2010). Development of an instrument to measure professional attitudes in nursing student in Turkey. *Nurse Education Today*, 30, 726–730. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2010.01.013>

Hsu, L. L. & Hsieh, S. I. (2013). Development and psychometric evaluation of the competency inventory for nursing students: A learning outcome perspective. *Nurse Education Today*, 33(5), 492-7. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2012.05.028>

Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP-H.) (2014). <http://www.hemed.org.tr/images/dosya-yukle/HUCEP-2014-PDF.pdf> (Erişim : 20.12.2020)

Kajander-Unkuri, S., Meretoja, R., Katajisto, J., Saarikoski, M., Salminen, L., Suhonen, R. & Leino-Kilpi, H. (2014). Self-assessed level of competence of graduating nursing students and factors related to it. *Nurse Education Today*, 34(5), 795-801. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2013.08.009>

Karadağ, A., Hisar, F., Çelik, B. & Baykara, Z. G. (2016). Determining professionalism in Turkish students nurses. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 674-82.

Karadaş, A., Kaynak, S., Duran, S. & Ergün, S. (2018). Hemşirelerin profesyonellik düzeylerinin değerlendirilmesi: Balıkesir örneği. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 74-80.

Karagözoglu, S. (2009). Nursing students' level of autonomy: a study from Turkey. *Nurse Education Today*, 29(2), 176-87. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2008.08.002>

Kaya, Y. & Işık, A. R. (2021). The contribution and challenges of the implemented compulsory distance education system to nursing education in the first period of the COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Journal of Education and Research in Nursing*, 18(Supp. 1), 76-84. <https://doi.org/10.5152/jern.2021.67365>

Kim, K., Han, Y., Kwak, Y. & Kim, J. (2015). Professional quality of life and clinical competencies among Korean nurses. *Asian Nurs Res.*, 9(3), 200-6 <https://doi.org/10.1016/j.anr.2015.03.002>

Kürtüncü, M. & Kurt, A. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.

Lin, C-C., Wu, C-JJ., Hsiao, Y-C., Han, C-Y. & Hung C-C. (2017). An exploratory factor analysis for developing and validating a scale of Nursing Students Competence Instrument. *Nurse Education Today*, 50, 87-91. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.12.007>

Miller, BK., Adams, D. & Beck, K. (1993). A behavioral inventory for professionalism in nursing. *Journal of Professional Nursing*, 9(5), 290-295. [https://doi.org/10.1016/8755-7223\(93\)90055-h](https://doi.org/10.1016/8755-7223(93)90055-h)

Nehir, B., Vanaki, Z., Mokhtari, J., Khademolhosseini, S. M. & Ebadi, A. (2016). Competency in nursing students: A Systematic review. *International Journal of Travel Medicine and Global Health*, 4(1), 3-11. <https://doi.org/10.20286/ijtmgh-04013>

Nobahar, M. (2016). Competence of nurses in the intensive cardiac care unit. *Electron Physcian*, 8(5), 2395-2404. <https://doi.org/10.19082/2395>.

Oweis, A. I. (2005). Bringing the professional challenges for nursing in Jordan to light. *International Journal of Nursing Practice*, 11(6), 244-249. <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2005.00536.x>

Özkan, I., Taylan, S. & İlaslan, I. (2021) Nursing students' experiences of distance education, which is still continuing today due to the covid-19 pandemic: A phenomenological study. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 10(5), 69-79.

Santos, A. P. A., Camelo, S. H. H., Santos, F. C., Leal, L. A. & Silva, B. R. (2016). Nurses in post-operative heart surgery: Professional competencies and organization strategies. *Rev Esc Enferm USP*, 50(3), 472-78. <https://doi.org/10.1590/S0080-623420160000400014>

Takase, M. & Teraoka, S. (2011). Development of the holistic nursing competence scale. *Nursing & Health Science*, 13(4), 396-403. <https://doi.org/10.1111/j.1442-2018.2011.00631.x>

Taşkıran, N., Çevik, Akyıl R., Kahraman, A., Erdem, N. & Çıtlık Sarıtaş, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinde mesleki imaj algısının profesyonel tutuma etkisi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 14-28.

Uzun, G.Ö., Eş, A.Ç. & Evram G. (2020). Examination of attitudes of university students in distance education according to some variables. *Near East University Online Journal of Education*, 3(2), 104-15.

Ülker, T. & Korkmaz F. (2018). *Hemşirelik öğrencilerinin kendi mesleki yetkinliklerini değerlendirme aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YOKTEZ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

Valloze, J. (2009). Competence: A concept analysis. *Teaching And Learning In Nursing*, 4(4), 115-18. <https://doi.org/10.1016/j.teln.2009.02.004>

Zhang, H. F & Petrini M. A. (2008). Factors influencing Chinese undergraduate nursing students' perception of the nursing profession. *International Nursing Review*, 55(3), 274-280. <https://doi.org/10.1111/j.1466-7657.2008.00634.x>